

Aldona Andrzejewska

Zgłowiączka, st. 3, gm. Lubraniec,
woj. wrocławskie, AZP 50-45/105

Informator Archeologiczny : badania 26, 92-93

1992

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Zbąszyń, st. 1a
gm. loco, woj. zielonogórskie
AZP 55-18/126

Muzeum Archeologiczne Środkowego
Nadodrza w Zielonej Górze

Badania prowadził mgr Jarosław Lewczuk (autor sprawozdania) przy współudziale mgr mgr Sławomira Kałagate i Marleny Magdy. Finansowane przez Urząd Miasta Zbąszyń. Grodzisko wczesnośredniowieczne XII–XIII w.

W dn. 12–20 X 1992 r. przeprowadzono ratownicze prace wykopaliskowe związane z odkryciem pozostałości wczesnośredniowiecznego grodu na terenie Zbąszynia. Wzmianki w literaturze (*Kronika Wielkopolska*, Długosz, *Rocznik Kapituły Gnieźnieńskiej*) nie lokalizowały go jednoznacznie. Dopiero prace związane z wymianą sieci kanalizacyjnej na terenie miasta pozwoliły na odkrycie resztek drewniano-ziemnego wału grodu.

Wykop archeologiczny o wymiarach 8 x 2 m (oś dłuższa zorientowana północ-południe) założono na działce nr 1044 (własność prywatna, równoległe do ul. Świętomikołajskiej). W trakcie eksploracji wydzielono 11 warstw mechanicznych w ramach 5 warstw naturalnych.

Pierwsza warstwa naturalna to humus o miąższości ok. 40 cm. Wystąpiły tu przemieszane fragm. ceramiki nowożytniej i średniowiecznej. Te ostatnie dostały się z wykopu założonego przez „Hydrobudowę”, usytuowanego równoległe do wykopu archeologicznego. Warstwa druga, niwelacyjna, o miąższości ok. 30–40 cm, to próchnica przemieszana z gruzem. Wystąpiły w niej fragm. ceramiki z XV–XVI w. Trzecia warstwa, naturalna, próchnicy przemieszanej z białoszarym piaskiem, to warstwa rozrypiskowa wału obronnego grodu. Wystąpiła tu ceramika datowana na XII–XIII w. Miąższość warstwy wynosiła ok. 50–80 cm, a w jej ramach można wydzielić kilka mniejszych podwarstw. Na spągu warstwy wystąpiły konstrukcje drewniane wału w postaci belek dębowych ułożonych w konstrukcji hakowej, tworzące tzw. skrzynie zbudowane na zrąb. Znalezione tu ośnik żelazny. Czwarta warstwa naturalna, o miąższości ok. 40 cm, to mierzwa zalegająca bezpośrednio poniżej warstwy trzeciej. Wystąpiły tu duże ilości ścinków drewna, skóry, fragm. ceramiki z XII–XIII w. Piąta warstwa naturalna, calcowa, muszelek przemieszanych z piaskiem, jest wodonośna. Na stropie jej znaleziono pojedyncze fragm. ceramiki z osady poprzedzającej budowę grodu, górą obtaczanej, datowanej na X–XI w.

W sumie wykop dostarczył 258 fragm. ceramiki, w tym 14 fragm. obtaczanych tylko górą, 168 fragm. całkowicie obtaczanych, 28 fragm. ceramiki stalowo szarej, 48 fragm. ceramiki nowożytniej — ceglanczerwonej i kremowej. Warte wzmianki są, oprócz ośnika żelaznego, liczne fragm. przedmiotów żelaznych pochodzących z okresu budowy grodu (haki, gwoździe, noże). Z czasów późniejszych pochodzi przęślik gliniany, kulka gliniana niewiadomego przeznaczenia, fragm. kafli piecowych z XV–XV w.

Do dalszych badań dendrochronologicznych pobrano 12 próbek bali dębowych z wału grodziska.

Zgłowiączka, st. 3
gm. Lubraniec, woj. włocławskie
AZP 50-45/105

Uniwersytet Łódzki Katedra Archeologii

Badania prowadziła mgr Aldona Andrzejewska. Finansowane przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków i Uniwersytet Łódzki. Drugi sezon badań. Osada przegrodowa — warzelnia soli z XII–XIII w.

Badania prowadzone od 1987 r. wiążą się z realizacją problemu badawczego „Wczesnośredniowieczny zespół osadniczy w Zgłowiączce na Kujawach”. W l. 1987–91 prowadzono badania osady z XI–XII w. oraz grodziska z XII–XIII w. W sezonie 1991 i 1992 rozpoznano, stosując metodę odwiertów oraz badań sondażowych i szerokopłaszczyznowych, osadę z XII–XIII w.

W sezonie badawczym 1992 objęto rozpoznaniem obszar 4 arów, odsłaniając partie skraju wsi, będącą częścią produkcyjną związaną z produkcją soli. Odkryto 49 obiektów — piecy i palenisk — zawierających kilka tysięcy ułamków ceramiki, noże, przęśliki, kablączki skroniowe, bryłki żuzła, ołowiu i srebra. Na szczególną uwagę zasługuje obiekt służący do odparowywania solanki. Był to piec otwarty o ścianach zbudowanych z kamieni łączonych gliną, z umieszczoną wewnątrz prężnicą glinianą. Pod piecem znajdowała się ofiara zakładzinowa — prawdopodobnie konia i dwóch źrebiąt. W badanej partii osady nie natrafiono na obiekty mieszkalne, które (co stwierdzono w trakcie badań sondazowych w 1991 r.) znajdowały się w bezpośrednim sąsiedztwie części produkcyjnej i skupiały się na wschód od omawianego miejsca, bliżej centrum współczesnej wsi Zgłowiączki.

Materiały i dokumentacja znajdują się w Katedrze Archeologii Uniwersytetu Łódzkiego. Badania zakończono.

PÓŹNE ŚREDNIOWIECZE

Bielsko-Biała, st. 31
AZP 107-48/16

Muzeum Okręgowe w Bielsku-Białej

Badania prowadził mgr Stanisław Pawłowski przy współpracy mgr mgr Bogdana i Bożeny Chorążych. Konsultant naukowy — prof. Jerzy Szydłowski. Nadzór konserwatorski — mgr Jacek Reyniak. Finansowane przez Muzeum Okręgowe w Bielsku-Białej. Zamek późnośredniowieczny i nowożytny (XIV-XX w.)

Zamek usytuowany na skraju wzgórza miejskiego dominującego nad rzeką Białą, w widłach potoków Młynówki i Nipru wpadających do Białej, zespolony został z układem urbanistycznym miasta wspólnym murem obronnym. Obecna bryła zbudowana jest na planie trapezu z dziedzińcem pośrodku.

Pierwsze prace wykopaliskowe przeprowadzono w 1957 r., a następnie kontynuowano je w l. 1982-1985. Rozpoczęte po wieloletniej przerwie badania w 1992 r. miały charakter ratowniczy (w związku z wykopami kanalizacyjnymi na dziedzińcu zamkowym) i zmierzały do poznania stratygrafii dziedzińca i weryfikacji stanu badań nad najstarszymi fazami budowy zamku. W czasie nadzoru nad wykopami kanalizacyjnymi założono 2 wykopy archeologiczne oznaczone numerami 1/92 i 2/92.

Wykop 1/92 o wymiarach 2,65 x 3,4 m założono w północno-zachodnim narożniku dziedzińca. Stwierdzono sztuczne obniżenie calca sięgające od 140 do 250 cm w najgłębszym miejscu. Calca stanowi zwirowato-gliniasty utwór pochodzenia polodowcowego z otoczkami. Sztuczne obniżenie calca kształtem przypomina nieckę, w części dolnej wypełnioną kolejno po sobie następującymi nawarstwieniami, których układ jest zgodny z kształtem tego obniżenia. Kolejne warstwy miały przebieg odmienny i stanowiły prawdopodobnie poziom niwelacyjny obniżenia calca (szarżółta glina z wtrętami zaprawy wapiennej, drobne otoczaki). Powyżej, na gł. 110 cm zalegała warstwa ciemnobrunatnej gliny o miąższości 10 cm, z bardzo licznymi fragm. drewna i ceramiki, będąca prawdopodobnie poziomem użytkowym. Ponad nią znajdowała się warstwa żółtej gliny z wtrętami zaprawy wapiennej, nad którą zalegał ostatni poziom użytkowy przykryty współczesnym brukiem dziedzińca na podsypce. Na gł. 130 cm od bruku dziedzińca wystąpił zbliżony do czworoboku obiekt o gł. 90 cm, w części północno-zachodniej mający charakter jamy z bardzo licznymi fragm. skóry, wyrobów skórzanych, ceramiki, kości, drewna, fragm. i przedmiotami żelaznymi (np. bałt kuszy).

Materiał archeologiczny pozyskany z wykopu 1/92 stanowiły głównie fragm. naczyń wypalanych w atmosferze utleniającej i redukcyjnej, skór i wyrobów skórzanych, przed-